

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πτυχιακή εργασία
της Πρωτόπαπα Μαρίας με θέμα:

Η ζωή και το έργο των Τηνίων Καλλιτεχνών
Ζητήματα τεκμηρίωσης και ερμηνείας του
Μουσείου Τηνίων Καλλιτεχνών και της Πινακοθήκης του
Πανελληνίου Ιερού Ιδρύματος Ευαγγελίστριας Τήνου

Επιβλέποντες καθηγητές:
Μαγουλιώτης Απόστολος
Γυιόκα Λία

ΒΟΛΟΣ 2005

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.:	7947/1 τ.1
Ημερ. Εισ.:	12-01-2010
Δωρεά:	Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός:	ΠΤ – ΠΣΕ – ΜΕ
	2005
	ΠΡΩ

**Η ζωή και το έργο των Τηνίων Καλλιτεχνών
Ζητήματα τεκμηρίωσης και ερμηνείας του
Μουσείου Τηνίων Καλλιτεχνών και της Πινακοθήκης του
Πανελληνίου Ιερού Ιδρύματος Ευαγγελίστριας Τήνου**

Ο Νικόλαος Λούβαρης ταξίδεψε στο Παρίσι όπου έμεινε κάποια χρόνια⁹¹. Ασχολήθηκε κυρίως με ηθογραφικά θέματα, όπου η απόδοση των μορφών του διακρίνεται από τον ακαδημαϊκό ρεαλισμό. Ακόμη φιλοτέχνησε ζωγραφικά έργα με θέμα την απεικόνιση αρχαίων μνημείων της Αθήνας⁹², στα οποία εμμένει στην λεπτομερή αναπαράσταση των κτιρίων. Παρόλο που αναφέρεται και ως αγιογράφος, δεν γίνεται κάποια ιδιαίτερη μνεία για την δημιουργία εκκλησιαστικών εικόνων ή θρησκευτικών θεμάτων. Το 1896 φαίνεται να παρουσιάστηκαν δύο παλιά του έργα στο πιλοπωλείο⁹³ Κασδόνη στην Αθήνα⁹⁴.

V. 2.4 Εμμανουήλ Λαμπάκης (Μουντάδος; / Τήνου 1859 - Αθήνα 1909)

« Το τάμα » εικ.15

Ο Εμμανουήλ Λαμπάκης, καλλιτέχνης Τηνιακής καταγωγής γεννήθηκε το 1859, γενέτειρα του θεωρείται ο Μουντάδος⁹⁵, ενώ ως τόπος γέννησης απαντάται και η Αθήνα⁹⁶, στην οποία είχε μεταβεί η οικογένειά του. Για τα παιδικά του χρόνια δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες.

Σπούδασε όπως και οι προαναφερθέντες Τήνιοι καλλιτέχνες στο Σχολείο των Τεχνών, γεγονός που τον συγκαταλέγει στην ομάδα των πρώτων Τηνίων μαθητών⁹⁷ της Σχολής. Οι γραπτές πηγές⁹⁸ αναφέρουν ότι στο 15 έτος της ηλικίας του ενεγράφη στη Σχολή, δηλαδή το 1874, όμως από τον κατάλογο των υποτροφιών του Π.Ι.Ι.Ε.Τ. συνάγεται ως έτος υποτροφίας⁹⁹ το 1872. Μετά το πέρας των σπουδών του στην Αθήνα, ο Εμμανουήλ Λαμπάκης το 1881, συνεχίζει τις σπουδές του στην Γερμανία, στην Ακαδημία του Μονάχου με την υποστήριξη της αγαπημένης του μητέρας Μαργαρίτας και του αδελφού του Γεωργίου Λαμπάκη, Καθηγητή Χριστιανικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών και Γραμματέας της Βασίλισσας Όλγας. Για την συγγενική αυτή σχέση και την γενικότερη φιλοβασιλική στάση της οικογένειάς του, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να υπάρχουν

⁹¹ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.429.

⁹² Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.429.

⁹³ Κατάστημα που πουλάει καπέλα.

⁹⁴ Πρβλ. Μπαρούτας Κώστας, Η εικαστική ζωή και η αισθητική παιδεία στην Αθήνα του 19^{ου} αιώνα, εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1990. σ.140.

⁹⁵ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.54.

⁹⁶ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.379.

⁹⁷ Πρβλ. Καλογερόπουλος Δ. Ι., και Σώχος Ξ., 1925. σ. 9.

⁹⁸ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.54.

⁹⁹ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.126. 1872 Εμμανουήλ Λαμπάκης Αθηνών ζωγράφος Μουντάδος.

αμφιλεγόμενες κριτικές για τον ίδιο και το έργο του, μερικά χρόνια αργότερα(1889) χαρακτηρίζεται ως ο ζωγράφος της αριστοκρατίας¹⁰⁰.

Στο Μόναχο διδάχτηκε την ζωγραφική από τον Νικόλαο Γύζη, τον Piloty και τον Λάιφτς¹⁰¹, ενώ φέρεται να σπούδασε ειδικότερα την τοπιογραφία με τον Schonller¹⁰². Με τον Τήνιο Νικόλαο Γύζη συνδέθηκε με θερμή φιλία και επηρεάστηκε καλλιτεχνικά από το έργο του δασκάλου του¹⁰³. Η φιλική αυτή σχέση μεταξύ των δύο καλλιτεχνών διαφαίνεται μέσα από δύο σωζόμενες επιστολές του Γύζη της 2^{ας} Δεκεμβρίου του 1886, στην οποία αναφέρει ότι έλαβε ταχυδρομικώς το σχέδιο του πατρικού του σπιτιού στην Τήνο, από τον αγαπητό Λαμπάκη¹⁰⁴. Σε ακόλουθη επιστολή της 22^{ας} Δεκεμβρίου του 1886, απευθύνεται γραπτώς στον ίδιο τον Λαμπάκη *Αγαπητέ Μανώλη...ημπορείς να φανταστείς το μέγεθος της ψυχικής ηδονής, ην αισθάνθην, ότε είδον το υπό σου ζωγραφηθέν πατρικό μου σπίτι. Σε ευχαριστώ εκ ψυχής δια το ωραίον και πολύτιμο δώρον...*¹⁰⁵. Το σχέδιο αυτό στάθηκε αφορμή να εκφράσει μέσα από τα γράμματα του ο Γύζης την νοσταλγική αγάπη του για την Τήνο και την αναμόχλευση των αναμνήσεων των παιδικών του χρόνων, προβαίνοντας σε μια γλαφυρή «ζωγραφική» περιγραφή¹⁰⁶. Στο κλείσιμο της επιστολής ο Γύζης εκφράζει την συμπάθεια του προς τον φίλο του λέγοντας *Λυπούμαι δια την αποθάρρυνσιν, την οποία αισθάνεσαι αυτού. Τω όντι είναι λυπηρόν το να μη θέλη και πάλιν εν Ελλάδι ν' ανάψη η ιερά φλοξ των Ωραιών Τεχνών...*¹⁰⁷.

Μετά την αποφοίτηση του από την Καλλιτεχνική Ακαδημία, ο Λαμπάκης παρέμεινε στο Μόναχο όπου άνοιξε εργαστήριο ζωγραφικής και δραστηριοποιήθηκε ιδρύοντας τον πρώτο Ελληνικό Σύλλογο Καλλιτεχνών¹⁰⁸. Στην συνέχεια μετέφερε το εργαστήριο του στην Ιταλία και έπειτα επέστρεψε στην Ελλάδα. Σύμφωνα με άλλες πηγές μετέβη πρώτα στην Ιταλία, όπου διδάχθηκε την ζωγραφική από του φυσικού και έπειτα επέστρεψε στο Μόναχο όπου και ίδρυσε το ατελιέ του¹⁰⁹.

¹⁰⁰ Πρβλ. Μπαρούτας Κ., 1990. σ.96.

¹⁰¹ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.54.

¹⁰² Πρβλ. Ημερολόγιο Κωνσταντίνου Σκόκου, 1906. σ.311. Από το Αρχείο του Κώστα Δανούση.

¹⁰³ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.379.

¹⁰⁴ Πρβλ. Ατέργης Σ., 2001. σ. 16.

¹⁰⁵ Πρβλ. Ατέργης Σ., 2001. σ. 17.

¹⁰⁶ Το σπίτι αποτυπωμένο στο σχέδιο, αφήνει να εννοηθούν όλα τα σημάδια του χρόνου, που έχει περάσει, γεγονός που αφήνει να εννοηθεί ότι ο Λαμπάκης έχει επισκεφθεί την Τήνο, για αυτό το έργο του. Σε αντίθεση με τον Γύζη που το θυμάται και το περιγράφει στην ακμή του, δίνοντας όλα τα χρώματα και την ατμόσφαιρα του Τηνιακού χωριού του.

¹⁰⁷ Πρβλ. Ατέργης Σ., 2001. σ. 17.

¹⁰⁸ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.55.

¹⁰⁹ Πρβλ. Ημερολόγιο Κωνσταντίνου Σκόκου, 1906. σ.311. Από το Αρχείο του Κώστα Δανούση.

Έλαβε μέρος σε εκθέσεις στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, γνωρίζοντας διακρίσεις με επαίνους και βραβεύσεις¹¹⁰. Στο Ελληνικό καλλιτεχνικό στερέωμα, υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Εταιρίας Φιλοτέχνων και της σχολής ζωγραφικής για γυναίκες¹¹¹. Επίσης στον Εμμανουήλ Λαμπάκη αποδίδονται και οι πρώτες προσπάθειες για την ίδρυση της Πινακοθήκης, καθώς φαίνεται να έχει υποβάλει την ιδέα στον Βασιλιά δηλώνοντας ότι προσφέρει τις υπηρεσίες του αφιλοκερδώς για μια τέτοια ενέργεια¹¹². Διορίστηκε καθηγητής ιχνογραφίας στο Αρσάκειο της Λάρισας και από το 1903¹¹³ μέχρι το θάνατο του το 1909, διετέλεσε καθηγητής στο Σχολείο των Τεχνών των Αθηνών¹¹⁴.

Στην καλλιτεχνική του πορεία ασχολήθηκε με προσωπογραφίες, ηθογραφίες και θρησκευτικά θέματα, ακολουθώντας του κανόνες του ακαδημαϊσμού. Η απλότητα και ευαισθησία χαρακτηρίζει την απόδοση της έκφρασης του ζωγραφικού του έργου¹¹⁵.

Στο αγιογραφικό του έργο πιθανότατα να δέχτηκε επιρροές από τον Θειρσίο, με τον οποίο συνεργάστηκε στο Παρίσι για την *αγιογράφιση του Ορθοδόξου Ναού της Ελληνικής παροικίας*¹¹⁶. Για τις αγιογραφικές του ικανότητες επαινέθηκε ιδιαίτερα και κυρίως για την χρήση και την εφαρμογή της προοπτικής, *έτσι που να τίθενται οι βάσεις για την νεότερη εκκλησιαστική ζωγραφική*¹¹⁷. Ο Λαμπάκης είχε υποδείξει και την σύσταση έδρας βυζαντινής αγιογραφίας, στο Πολυτεχνείο.

Στο Πανελλήνιον Λεύκωμα¹¹⁸, Εθνικής Εκατονταετηρίδος του 1927, το όνομα του Εμμανουήλ Λαμπάκη αναφέρεται ως ενός από τους αξιομνημόνευτους ζωγράφους, που δεν είναι πια στη ζωή.

¹¹⁰ Πρβλ. Μπαρούτας Κ., 1990. σ.86,94,96,114,122,125,131,139,146,150,155,160,173,178.

¹¹¹ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.380.

¹¹² Πρβλ. Ημερολόγιο Κωνσταντίνου Σκόκου, 1906. σ.312. Από το Αρχείο του Κώστα Δανούση.

¹¹³ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1997. σ.379. Ως χρονολογία διορισμού του στο Σχολείο των Τεχνών θεωρεί το 1903, ενώ ο Δώριζας Γ., 1979. σ.55, το 1906.

¹¹⁴ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.379.

¹¹⁵ Πρβλ. Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, Τόμος Β', 1998. σ.380.

¹¹⁶ Πρβλ. Δώριζας Γ., 1979. σ.55.

¹¹⁷ Πρβλ. Μπαρούτας Κ., 1990. σ. 114.

¹¹⁸ Πανελλήνιον Λεύκωμα, Εθνική Εκατονταετηρίδος 1821-1921, Η Χρυσή Βίβλος του Ελληνισμού, Τόμος Δ, Καλάι Τέχναι, εν Αθήναις 1927. σ. 79.